

ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันชีวิต
LEGAL PROBLEMS CONCERNING PERSONAL DATA PROTECTION
IN LIFE INSURANCE BUSINESS

บรรเจิด ภาคพันธ์ุ

Banjerd Phakhaphan

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : banjerd_ph@outlook.com
Graduate student of Master of Laws Program in Business Law,
Faculty of Law, Thammasat University : banjerd_ph@outlook.com

Received : November 25, 2019

Revised : March 29, 2020

Accepted : March 30, 2020

บทคัดย่อ

การประกอบธุรกิจประกันชีวิตเป็นธุรกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลทั้งข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว ผู้เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลประกอบด้วยบริษัทประกันชีวิต นายหน้าประกันชีวิต บริษัทประกันภัยต่อ และบริษัทให้บริการจัดการค่าสินไหมทดแทน ซึ่งประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปในลักษณะเดียวกับกับ General Data Protection Regulation 2016/679 ของสหภาพยุโรป แต่อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวยังมีบทบัญญัติที่อาจไม่สอดคล้องกับกฎหมายที่ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ รวมถึงเป็นปัญหาในการใช้ การตีความและการนำมาปฏิบัติ อันเป็นอุปสรรคต่อผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตอีกหลายประการ ดังนั้นเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและสนับสนุนให้ผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตสามารถดำเนินธุรกิจได้โดยปราศจากอุปสรรคที่เกินความจำเป็น เห็นสมควรต้องแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศ การใช้หรือการตีความกฎหมายให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของภาคธุรกิจ รวมถึงคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลควรร่วมกับหน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยในการออกแนวปฏิบัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในธุรกิจประกันภัย

คำสำคัญ

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล, ธุรกิจประกันชีวิต

ABSTRACT

Life insurance business is a business that needs to involve personal data, both general personal data and sensitive personal data. Involved party in the collection, use or disclosure of personal data include life insurance companies, life insurance brokers, reinsurance companies, and claims management companies. In addition, Thailand has enacted the Personal Data Protection Act B.E. 2562 (PDPA). It is a general regulation of personal data protection in the same way as the General Data Protection Regulation 2016/679 of the European Union. However, PDPA may require amendments to fully conform with rules for international personal data protection. Include a

problems persist in using, interpreting, and implementing the law, creating obstacles for life insurance business operators. Therefore, to protecting personal data must be weighed against supporting life insurance business operators in conducting business without unnecessary obstacles. It would be appropriate to amend the provisions of PDPA to be consistent with international regulations as well as facilitating the use and interpretation of the law in accordance with the intention of the law and practical possibilities in the business sector. In addition, the Personal Data Protection Board should cooperate with insurance business regulators to issue guidelines on protection of personal data in the insurance business.

Keywords

Personal Data Protection, Life Insurance Business

บทนำ

สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล (personal data right) เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (fundamental human rights) ที่จะต้องได้รับการเคารพจากบุคคลอื่น เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะปกป้องข้อมูลของตน หลักดังกล่าวเป็นที่ยอมรับกันในระดับนานาชาติ ทุกประเทศในโลกต่างให้ความสำคัญในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก โดยปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ ข้อ 12 บัญญัติว่า “บุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัยหรือการสื่อสาร หรือจะถูกกลบเกลื่อนเกียรติยศ และชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองของกฎหมายจากการแทรกแซงสิทธิ หรือการลบลู่ดังกล่าว”¹ ส่วนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 32 ได้บัญญัติรับรองไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว” และวรรคสองบัญญัติว่า “การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ” เห็นได้ว่าบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญที่คุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลมิได้จำกัดเฉพาะการอ้างอิงของปัจเจกบุคคลต่อรัฐเท่านั้น แต่เป็นสิทธิที่ประชาชนชาวไทยสามารถอ้างอิงได้ทั้งต่อรัฐและระหว่างปัจเจกบุคคลด้วยกันเอง²

กระนั้นก็ตาม สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลก็ไม่ใช้สิทธิเด็ดขาดของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล รัฐอาจกำหนดข้อยกเว้นจำกัดสิทธิดังกล่าวเพื่อความจำเป็นในการควบคุมหรือการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนได้ตามเงื่อนไขของกฎหมาย³ นอกจากนี้ การคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลจำเป็นต้องคำนึงถึงความสมดุลกับสิทธิเสรีภาพประการอื่น ๆ ด้วย ตัวอย่างเช่น สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก สิทธิเสรีภาพในการประกอบธุรกิจ และสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน กล่าวคือต้องประสานคุณค่าทางกฎหมายของสิทธิแต่ละประเภทให้เป็นภาพเดียวกัน มาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลจะถือว่าจำเป็นและมีความชอบธรรมเสมอจึงไม่ถูกต้องทุกกรณี⁴

ในส่วนของประกอบธุรกิจประกันชีวิต⁵ เป็นธุรกิจที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อมูลส่วนบุคคลทั้งข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว กล่าวคือผู้ประกอบการประกันชีวิตจะต้องเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เอาประกันภัย ไม่ว่าจะเป็น ข้อมูลส่วนตัวที่ระบุ ชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด เพศ อายุ อาชีพ ที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงาน ข้อมูลด้านสุขภาพ ความพิการ ประวัติการรักษาพยาบาล รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และฐานะการเงิน เพื่อใช้ประกอบการพิจารณารับประกันภัย การกำหนดเบี้ยประกันภัย การกำหนดขอบเขตความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย รวมทั้งการพิจารณาจ่ายผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยและค่าสินไหมทดแทน จึงเห็นได้ว่าธุรกิจประกันชีวิตเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลปริมาณมาก กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงมีความสำคัญและมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการประกันชีวิตเป็นอย่างมาก

¹ The Universal Declaration of Human Rights of 1949, Article 12

“No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honor and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks,”

² ฌานีป ทองรวีวงศ์, *กฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555), น.64.

³ นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์, “สิทธิในความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลกับมาตรการคุ้มครองตาม ร่าง พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ...,” *วารสารนิติศาสตร์*, ปีที่ 43, ฉบับที่ 4, น.737 – 742, (ธันวาคม 2557).

⁴ นัฐวิชัย ขอบอิสระ, “สิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right of Privacy) เรื่องใกล้ตัวที่ยังขาดการวิพากษ์จากสังคม,” ใน *หนังสือรวมบทความวิชาการเนื่องในโอกาส 65 ปี อาจารย์เกียรติยศ วังนะสวัสดิ์*, จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557), น.216.

⁵ ในบทความนี้อาจใช้ทั้งคำว่า “ประกันชีวิต” ซึ่งหมายถึง การประกันภัยซึ่งอาศัยการทรงชีพหรือการมรณะของบุคคลเป็นเหตุในการจ่ายเงิน และคำว่า “ประกันภัย” ซึ่งเป็นคำใช้รวมเรียกทั้งการประกันชีวิต (life insurance) และการประกันวินาศภัย (non-life insurance) ซึ่งหมายถึง การบริหารความเสี่ยงภัยโดยการโอนหรือเฉลี่ยความเสี่ยงภัยไปให้ผู้อื่น

อย่างไรก็ดี พบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 อันเป็นกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปของประเทศไทย ยังมีบทบัญญัติที่อาจยังไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างประเทศ เป็นอุปสรรคในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต รวมถึงยังมีความไม่ชัดเจน เป็นปัญหาในการใช้การตีความและการนำมาปฏิบัติอีกหลายประการ

1. ความเบื้องต้นเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

แนวความคิดว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (personal data protection) เป็นแนวความคิดที่มีพัฒนาการมาจากการคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัว (privacy right) มีพัฒนาการมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว โดยในสมัยโรมันแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องความเป็นส่วนตัวยอมรับว่าบุคคลแต่ละคนมีเขตแดนของตนเอง ในเขตแดนเสมือนเป็นที่พักที่บุคคลไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคมในช่วงเวลาส่วนตัว เป็นดินแดนเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลเท่านั้น และเป็นที่ปราศจากการเข้ามาเกี่ยวข้องกับคนอื่น⁶ แนวความคิดในการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวที่มีความชัดเจนและได้รับการยอมรับมากที่สุดเมื่อมีการเผยแพร่บทความเรื่อง “The Right to Privacy” หรือ “สิทธิในความเป็นส่วนตัว” ของ Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ที่สะท้อนปัญหาการคุกคามความเป็นส่วนตัวของปัจเจกบุคคลจากการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ผู้เขียนอธิบายว่าสิทธิในความเป็นส่วนตัวหมายถึง สิทธิที่จะอยู่โดยลำพัง (right to be let alone)⁷ นอกจากนี้ยังกล่าวด้วยว่าสิทธิในความเป็นส่วนตัวของบุคคลย่อมหมดไปเมื่อบุคคลนั้นเปิดเผยข้อมูลของตนเองสู่สาธารณะหรือด้วยความยินยอมของเจ้าของข้อมูลเอง⁸ บทความดังกล่าวมีอิทธิพลต่อกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองความเป็นส่วนตัวในบริบทของกฎหมายละเมิดของสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการขัดกันระหว่างสิทธิในความเป็นส่วนตัวของปัจเจกบุคคลกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนอีกด้วย⁹ ส่วนแนวความคิดในการตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลเริ่มจากภาคพื้นยุโรปเป็นที่แรก กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลฉบับแรกเกิดขึ้นที่รัฐเฮ็สเซ (Hesse) ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีในปี 1970 ตามมาด้วยประเทศสวีเดนในปี 1973 ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี 1974 และประเทศฝรั่งเศสในปี 1978¹⁰

จากการศึกษาพบว่ามาตรการในการคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกันทั้งในทางเนื้อหาและรูปแบบของกฎหมาย โดยสหภาพยุโรปแยกระหว่างสิทธิในความเป็นส่วนตัว (privacy right) และสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล (personal data right) ค่อนข้างชัดเจน ในขณะที่สหรัฐอเมริกาสหภาพสิทธิในความเป็นส่วนตัวมีแนวโน้มที่จะถูกนำมาใช้แทนหรืออย่างเดียวกับสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคล¹¹ โดยที่สหภาพยุโรปมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป (comprehensive law) เพื่อเป็นแม่บทในการตรากฎหมายของรัฐสมาชิกให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน¹² หรือเป็นกฎเกณฑ์ที่มีผลบังคับแก่สมาชิกสหภาพยุโรปทุกประเทศ ในขณะที่สหรัฐอเมริกามีกฎหมายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีลักษณะเป็นรายภาคส่วนต่างๆ (sectorial law) เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณีแยกระหว่างข้อมูลภาครัฐและภาคเอกชน

⁶ นคร เสรีรักษ์, ความเป็นส่วนตัว : ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พีเพรส, 2557), น.62.

⁷ Samuel D. Warren and Louis D. Brandeis, “The Right to Privacy,” Harvard Law Review, Vol.4, No.5, p.195 (Dec 15, 1890).

⁸ *Ibid.*, p.218.

⁹ ชวิน อุ่นภัทร, “ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองจากการล่วงล้ำของรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา,” วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 44, ฉบับที่ 4, น.972, (ธันวาคม 2558).

¹⁰ Raymond Wacks, Privacy: A Very Short Introduction, (New York: Oxford University Press, 2010), p.111.

¹¹ Warin Asavaratana, “Protection of Mobile Application Users’ Personal Data,” (Master’s Thesis, Laws, Thammasat University, 2014), p.17-19.

¹² Paul M. Schwartz, “The EU-U.S. Privacy Collision : A Turn to Institutions and Procedures,” Harvard Law Review, p.1972 - 1973, (2013).

นอกจากนี้ กฎเกณฑ์ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปมีขอบเขตบังคับใช้ทั้งภายในและภายนอกสหภาพยุโรป กล่าวคือกำหนดให้รัฐสมาชิกสามารถโอนข้อมูลส่วนบุคคลได้ก็ต่อเมื่อประเทศที่สามนั้นมีมาตรการในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ (adequate level of protection)¹³ เพื่อเป็นหลักประกันว่าข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับความคุ้มครองจากประเทศผู้รับโอนข้อมูลส่วนบุคคลต่อไป ส่งผลให้ประเทศอื่น ๆ นิยมที่จะตรากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในลักษณะเดียวกับสหภาพยุโรป จนอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปเป็นบรรทัดฐานและมีอิทธิพลต่อกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศอื่น ๆ ในโลก¹⁴

General Data Protection Regulation 2016/679 หรือ GDPR ของสหภาพยุโรปได้ให้ความหมายข้อมูลส่วนบุคคลใน Article 4(1) ว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง ข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับบุคคลธรรมดาที่ระบุหรืออาจระบุตัวของบุคคลธรรมดา (เจ้าของข้อมูล) ซึ่งอาจระบุตัวบุคคลธรรมดาได้ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการอ้างอิงจากสิ่งระบุตัวตน เช่น ชื่อ หมายเลขประจำตัวประชาชน ข้อมูลที่อยู่ สิ่งระบุตัวตนทางออนไลน์ ปัจจัยหนึ่งหรือหลายอย่างที่มีลักษณะเฉพาะทางร่างกาย สรีรวิทยา ลักษณะทางพันธุกรรม จิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของบุคคลธรรมดานั้น”¹⁵

ข้อมูลส่วนบุคคลสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท¹⁶ ได้แก่

(1) ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (non-sensitive data) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ตัวอย่างเช่น ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ อายุ อาชีพ การศึกษา สถานภาพการสมรส หมายเลขประจำตัวประชาชน แผ่นบันทึกเสียงหรือภาพถ่าย หรือสิ่งที่สามารถระบุคุณลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลนั้นได้

(2) ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว (sensitive data) ข้อมูลของบุคคลซึ่งถือเป็นเรื่องเฉพาะตัวของตัวบุคคลซึ่งมีความละเอียดอ่อนสูงซึ่งหากมีการเปิดเผยอาจก่อให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงปรารถนาตามมา ตัวอย่างเช่น ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในศาสนา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ประวัติการรักษาพยาบาล หรือสถานะการเงิน เป็นต้น

2. การประกอบธุรกิจประกันชีวิต

การประกอบธุรกิจประกันชีวิตเป็นธุรกิจที่มีความจำเป็นประมวผลข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนผู้มุ่งหวังที่จะเข้าทำสัญญาประกันชีวิตหรือผู้เอาประกันภัย โดยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนมีความจำเป็นต้องใช้ประมวผลผลส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการทำสัญญาประกันชีวิตใน 2 กระบวนการหลัก ได้แก่

(1) การพิจารณารับประกันภัย (underwriting) ซึ่งเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกภัยและตัดสินใจจากข้อมูลของผู้เอาประกันภัยว่าจะเข้าทำสัญญาประกันภัยในอัตราปกติหรือเก็บเบี้ยประกันภัยเพิ่ม เลื่อนการพิจารณารับประกันภัยหรือปฏิเสธไม่รับประกันภัย โดยแหล่งข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ขอเอาประกันภัยที่สำคัญที่สุดก็คือ ข้อมูลจากใบคำขอเอาประกันชีวิต (life insurance application form)

(2) การพิจารณาผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือค่าสินไหมทดแทน (benefits and claims) ซึ่งเป็นกรณีที่บริษัทประกันชีวิตรับประกันภัยไว้แล้ว และเกิดกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมีชีวิตอยู่ครบตามสัญญาหรือได้รับ

¹³ Directive 95/46/EC Article 25, GDPR Article 45

¹⁴ Christopher Kuner, *European Data Privacy Law and Online Business*, (New York : Oxford University Press, 2003), p.2.

¹⁵ GDPR Article 4(1)

‘personal data’ means any information relating to an identified or identifiable natural person (‘data subject’); an identifiable natural person is one who can be identified, directly or indirectly, in particular by reference to an identifier such as a name, an identification number, location data, an online identifier or to one or more factors specific to the physical, physiological, genetic, mental, economic, cultural or social identity of that natural person;

¹⁶ อธิพร สิทธิธีร์รัตน์, “ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทอิเล็กทรอนิกส์,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.16.

ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือสุขภาพตามเงื่อนไขความคุ้มครองตามกรมธรรม์ ส่งผลให้บริษัทประกันชีวิตต้องใช้ผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือค่าสินไหมทดแทน

บุคคลหรือองค์กรในธุรกิจประกันชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย 4 องค์กร ได้แก่

(1) บริษัทประกันชีวิต (life insurance company) เป็นผู้ประกอบธุรกิจซึ่งเป็นผู้สัญญาฝ่ายผู้รับประกันภัยในสัญญาประกันชีวิต เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนผู้เอาประกันภัยมากที่สุด ในปัจจุบัน (เดือนธันวาคม 2562) ประเทศไทยมีบริษัทประกันชีวิตทั้งสิ้น 22 บริษัท ซึ่งมีทั้งนิติบุคคลไทยและสาขาของบริษัทประกันชีวิตในต่างประเทศ โดยการรับประกันชีวิตของบริษัทประกันชีวิตอาจแบ่งเป็นการประกันชีวิตประเภทสามัญ ประเภทอุตสาหกรรม และการประกันชีวิตแบบกลุ่ม รวมทั้งอาจมีสัญญาเพิ่มเติมคุ้มครองอุบัติเหตุส่วนบุคคลและสุขภาพ

(2) นายหน้าประกันชีวิต (life insurance broker) หมายถึง ผู้ซื้อหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิต โดยกระทำเพื่อบำเหน็จเนื่องจากการนั้น¹⁷ นายหน้าประกันชีวิตเป็นเพียงคนกลางทำหน้าที่ติดต่อให้ผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยได้พบกันและตกลงทำสัญญาประกันชีวิตกัน โดยที่ไม่ได้มีส่วนร่วมเป็นคู่สัญญาในสัญญาประกันชีวิตนั้น¹⁸ นายหน้าประกันชีวิตและบริษัทประกันชีวิตประกอบธุรกิจร่วมกันผ่านสัญญาที่เรียกว่า สัญญานายหน้าประกันชีวิต ทั้งนี้สัญญาดังกล่าวมีข้อกำหนดในการรักษาความลับของข้อมูล และอาจกำหนดว่านายหน้าประกันชีวิตต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

(3) บริษัทประกันภัยต่อ (reinsurance company) การประกันภัยต่อ คือ การที่บริษัทประกันชีวิตโอนความเสี่ยงภัยที่ตนรับประกันภัยเอาไว้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนไปยังบริษัทประกันชีวิตอีกบริษัทหนึ่ง เนื่องจากเกรงว่าความเสียหายที่รับมานั้นเกินความสามารถของบริษัทจะพึงรับได้¹⁹ บริษัทประกันภัยต่อถือว่าเป็นบริษัทประกันชีวิตประเภทหนึ่ง²⁰ โดยบริษัทประกันภัยต่อไม่มีภาระผูกพันตามกฎหมายกับประชาชนผู้เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยไม่มีสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประกันภัยกับบริษัทรับประกันภัยต่อ นอกจากนี้ เมื่อบริษัทผู้รับประกันภัยต่อรับประกันภัยต่อมาแล้ว และพิจารณาว่าไม่สามารถรับความเสี่ยงภัยได้ทั้งหมดหรือไม่ต้องการรับความเสี่ยงภัยไว้เอง บริษัทประกันภัยต่อก็อาจนำความเสี่ยงภัยดังกล่าวไปเอาประกันภัยต่อกับบริษัทอื่นอีกทอดหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า การประกันภัยต่อช่วง (Retrocession)²¹

(4) บริษัทให้บริการจัดการค่าสินไหมทดแทน (claims management company) เป็นบริษัทให้บริการให้คำปรึกษาและคำแนะนำเกี่ยวกับรายละเอียดข้อมูลทางการแพทย์เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาสินไหมทดแทนให้กับบริษัทประกันภัย การประสานงานกับโรงพยาบาล รวมทั้งการจัดการพิจารณาประเมินค่าสินไหมทดแทน โดยเฉพาะการประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลและการประกันสุขภาพ การบริการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อลดต้นทุนการดำเนินงาน

¹⁷ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 5 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

¹⁸ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2543), น.402.

¹⁹ ชูเกียรติ ประมูลผล, หลักการประกันชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), น.262.

²⁰ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 5

“บริษัท” หมายความว่า บริษัทมหาชนจำกัดที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ และหมายความรวมถึงสาขาของบริษัทประกันชีวิตต่างประเทศที่ได้รับใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันชีวิตในราชอาณาจักรตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย

“การประกอบธุรกิจประกันชีวิต” หมายความว่า การประกอบธุรกิจประกันต่อด้วย

²¹ นฤมล ติมิชัย, “กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยต่อ,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), น.43.

ของบริษัทประกันชีวิตและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบธุรกิจ ทำให้บริษัทประกันชีวิตสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงาน บริษัทผู้ให้บริการดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับบริษัทประกันชีวิตผ่านสัญญาให้บริการ

3. General Data Protection Regulation

แม้ว่าสหภาพยุโรปจะมี Directive 95/46/EC เป็นข้อบังคับว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นแนวทางเดียวกันแก่ประเทศสมาชิกสหภาพแล้วก็ตาม แต่ข้อบังคับดังกล่าวก็ยังเป็นกฎเกณฑ์ที่ไม่มีผลบังคับโดยตรงต่อประเทศสมาชิกสหภาพ และแม้ว่าประเทศสมาชิกสหภาพจะปรับใช้หลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามข้อบังคับข้างต้นในกฎหมายภายในประเทศของตนแล้วก็ตาม ก็ยังพบว่าการใช้และการตีความหลักกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ (significant divergences)²² ดังนั้น สภาแห่งสหภาพยุโรปจึงได้ออก General Data Protection Regulation หรือเรียกโดยย่อว่า GDPR ขึ้นมาใช้ทดแทน Directive 95/46/EC เมื่อกฎเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็น Regulation จึงมีผลบังคับแก่ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปทุกประเทศ โดยประเทศสมาชิกจะต้องรับไปใช้ทั้งหมด ส่งผลให้ระดับของการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ต่าง ๆ ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในสหภาพยุโรปสอดคล้องกันเป็นหนึ่งเดียวและมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนแน่นอนเพิ่มขึ้น²³

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของกฎเกณฑ์ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรปจาก Directive 95/46/EC มาเป็น GDPR มีหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็น เรื่องขอบเขตการบังคับใช้ในแ่งดินแดน (territorial scope) GDPR มีผลบังคับกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของคนที่อยู่ในสหภาพยุโรปไม่ว่าการประมวลผลนั้นจะกระทำในหรือนอกสหภาพยุโรป รวมถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้ความยินยอมที่เข้มงวดมากขึ้น โดยเฉพาะหากจะต้องเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) ส่วนการเรียนรู้ของเครื่อง (machine learning engines) หรือปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence)²⁴ ตลอดจนการรับรองสิทธิของเจ้าของข้อมูลเพิ่มเติมและการทำให้สิทธิของเจ้าของข้อมูลมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น สิทธิในการโอนย้ายข้อมูล (right to data portability) และสิทธิที่จะถูกลืม (right to be forgotten) โดยการเปลี่ยนแปลงที่ถือว่ารุนแรงและกระทบกับผู้ประกอบธุรกิจมากที่สุดก็คือ การกำหนดโทษตาม GDPR ซึ่งกำหนดโทษปรับไว้สูงสุดถึง 20 ล้านยูโร หรือร้อยละ 4 ของรายได้รวมทั่วโลกในปีที่ผ่านมาแล้วแต่อย่างใดจะสูงกว่า

GDPR แบ่งประเภทของผู้เกี่ยวข้องหลักกับข้อมูลส่วนบุคคลออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (1) เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (data subject)²⁵ คือ บุคคลธรรมดาที่ข้อมูลนั้นระบุไปถึง²⁶ (2) ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล (controller) คือ บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล หน่วยงานของรัฐหน่วยงานหรือหน่วยงานอื่นใดเพียงผู้เดียวหรือร่วมกับผู้อื่น ทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล²⁷ และ (3) ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (processor) คือ ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์และวิธีการในนามของของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล โดยที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลก็ได้²⁸ นอกจากนี้ GDPR

²² Daniel Rucker, "Development and Importance of the Data Protection Reform," New European General Data Protection Regulation : A Practitioner's Guide : Ensuring Compliant Corporate Practice, ed. Daniel Rucker and Tobias Kugler (Munich: C.H. Beck, 2018), p.1 - 2.

²³ *Ibid.*, p.2.

²⁴ Vyara Gocheva, "Challenges for the Business when Complying with the General Data Protection Regulation", (Master's Thesis Tilburg University, 2017), p.21 - 23.

²⁵ เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (data subject) คือ บุคคลธรรมดาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของตนถูกเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผย ซึ่งคนละความหมายกับ data owner ซึ่งหมายถึงเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในแง่การครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น

²⁶ GDPR Article 4(1)

²⁷ GDPR Article 4(7)

²⁸ GDPR Article 4(8)

ยังกล่าวถึง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลร่วมกัน (joint controller) คือ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล²⁹

GDPR ได้นิยามความหมายของคำว่า การประมวลผล (processing) ไว้ใน Article 4(2)³⁰ หมายความว่า การประมวลผล หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ที่กระทำต่อข้อมูลส่วนบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือข้อมูลส่วนบุคคลหลายอย่างประกอบกัน ไม่ว่าจะกระทำโดยอัตโนมัติหรือไม่ก็ตาม เช่น การเก็บรวบรวม การบันทึก การจัดระเบียบ การจัดโครงสร้าง การเก็บรักษา การตัดแปลงหรือการแก้ไข การเอากลับคืน การพิจารณา การใช้ การเปิดเผยโดยการส่ง การเผยแพร่ การจัดตำแหน่งหรือการรวมกัน การจำกัด การลบหรือการทำลาย ซึ่งเห็นได้ว่าการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนั้นครอบคลุมกว้างขวางเป็นอย่างมาก อาจเรียกได้ว่าการกระทำทุกอย่างกับข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลก็คงไม่เป็นคำกล่าวที่เกินจริงแต่อย่างใด

ในส่วนของการให้ความยินยอมของเจ้าของข้อมูล หมายถึง การแสดงเจตนาโดยอิสระเฉพาะเจาะจงและแสดงออกโดยชัดแจ้งถึงความประสงค์ของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล โดยการแถลงหรือการกระทำซึ่งยืนยันเพื่อแจ้งให้ทราบถึงความยินยอมให้ทำการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลของเขา³¹ โดย GDPR กำหนดเงื่อนไขในการขอความยินยอม เพื่อให้เป็นการขอความยินยอมที่มีผลสมบูรณ์ (valid consent) โดยการขอความยินยอมต้องแยกส่วนจากข้อความอื่นอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่ายและสามารถเข้าถึงได้โดยใช้ภาษาที่ชัดเจนและธรรมดาไม่กำกวม โดยที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องให้ความยินยอมอย่างเสรี (freely given) กล่าวคือเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิจะให้หรือไม่ให้ข้อมูลส่วนตัวบ้าง รวมทั้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะเพิกถอนความยินยอมของตนได้ตลอดเวลา การเพิกถอนความยินยอมจะไม่ส่งผลกระทบต่อความชอบด้วยกฎหมายในการดำเนินการให้ความยินยอมก่อนการเพิกถอนความยินยอม โดยจะต้องแจ้งสิทธิในการเพิกถอนความยินยอมแก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่แรกด้วย ตลอดจนถึงไม่มีเงื่อนไขในการให้ความยินยอมในส่วนไม่มีความจำเป็นหรือเกี่ยวข้องในการเข้าทำสัญญา³²

4. กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศไทย

ประเทศไทยได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2562 พระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (comprehensive law) โดยก่อนหน้านี้จะมีพระราชบัญญัติดังกล่าวประเทศไทยมีเพียงบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 และพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ซึ่งกฎหมายข้างต้นยังไม่สามารถใช้คุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนจากการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลของเอกชนได้อย่างครอบคลุมเป็นการทั่วไปได้

ตามหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ได้ให้เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติดังกล่าวความว่า

²⁹ GDPR Article 26(1)

³⁰ GDPR Article 4(2)

‘processing’ means any operation or set of operations which is performed on personal data or on sets of personal data, whether or not by automated means, such as collection, recording, organisation, structuring, storage, adaptation or alteration, retrieval, consultation, use, disclosure by transmission, dissemination or otherwise making available, alignment or combination, restriction, erasure or destruction;

³¹ GDPR Article 4(11)

³² GDPR Article 7

“เนื่องจากปัจจุบันมีการล่วงละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัวของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นจำนวนมากจนสร้างความเดือดร้อนรำคาญหรือความเสียหายให้แก่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการล่วงละเมิดดังกล่าว ทำได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจโดยรวม สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปขึ้น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ กลไก หรือมาตรการกำกับดูแลเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นหลักการทั่วไป จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

จากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้มีขึ้นเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิในความเป็นส่วนตัวและสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของปัจเจกชนอันเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยวางแม่บทเอาไว้เป็นหลัก และเมื่อพิจารณาในการเสนอร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พบว่าอยู่ในกลุ่มร่างกฎหมายเศรษฐกิจดิจิทัล (digital economy) ของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นการสะท้อนว่ากฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปของประเทศไทย นอกจากจะมุ่งคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นสิทธิในความเป็นส่วนตัวหนึ่งของปัจเจกชนเป็นหลักแล้ว ก็สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลในมุมมองของการพัฒนาเศรษฐกิจด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โดยปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นมาตรฐาน

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 6 ได้นิยามความหมายของข้อมูลส่วนบุคคลและผู้เกี่ยวข้องข้อมูลส่วนบุคคล ดังนี้

“ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลซึ่งทำให้สามารถระบุตัวบุคคลนั้นได้ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม แต่ไม่รวมถึงข้อมูลของผู้ถึงแก่กรรมโดยเฉพาะ”

“ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

“ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามคำสั่งหรือในนามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งดำเนินการดังกล่าวไม่เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

หลักการทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 สามารถสกัดหลักการที่สำคัญได้ดังนี้

(1) การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องกระทำอย่างเป็นธรรมและชอบด้วยกฎหมาย (fairness and lawfulness) ซึ่งโดยหลักคือจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง³³

(2) การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งแก่เจ้าของข้อมูลไว้ก่อนหรือในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล (purpose limitation)³⁴

(3) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลต้องกระทำเท่าที่จำเป็นและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมาย (data minimisation)³⁵

(4) ข้อมูลส่วนบุคคลต้องเป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด (accuracy)³⁶

หลักการทั่วไปว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย โดยหลักแล้วมีความสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตาม GDPR Article 5 ของสหภาพยุโรป นอกจากนี้พบว่าหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ได้บัญญัติแยกออกมาชัดเจนเหมือน GDPR แต่จะสะท้อนหลักการต่าง ๆ อยู่ในตัวบทกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ในเรื่องการเก็บ

³³ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 19 วรรคหนึ่ง

³⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 21 วรรคหนึ่ง

³⁵ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 22

³⁶ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มาตรา 35

รักษาข้อมูลส่วนบุคคลภายในระยะเวลาที่จำกัด (storage limitation) ไม่ได้บัญญัติออกมาอย่างอิสระ แต่สะท้อนหลักการข้างต้นในเรื่องสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการลบหรือทำลาย หรือทำให้ข้อมูลส่วนบุคคลเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถระบุตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้ตามมาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว รวมถึงหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องมีระบบการตรวจสอบเพื่อดำเนินการลบหรือทำลายข้อมูลส่วนบุคคลเมื่อพ้นกำหนดระยะเวลาการเก็บรักษา หรือที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินความจำเป็นตามวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลนั้นตามมาตรา 37 (3) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว เป็นต้น

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่จะถือได้ว่ากระทำไปโดยชอบด้วยกฎหมายแบ่งเป็นการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป และการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว โดยแยกกระบวนการประมวลผลเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในหมวด 2 ส่วนที่ 2 (มาตรา 22 ถึงมาตรา 26) และการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในหมวด 2 ส่วนที่ 3 (มาตรา 27 ถึงมาตรา 29)

แต่อย่างไรก็ตามพบว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังมีบทบัญญัติที่อาจเป็นอุปสรรคของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต เป็นปัญหาในการใช้ การตีความ และการนำมาปฏิบัติอีกหลายประการ

5. ปัญหากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันชีวิต

5.1 ปัญหาเกี่ยวกับสถานะตามกฎหมายของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต ซึ่งประกอบด้วย บริษัทประกันชีวิต นายหน้าประกันชีวิต บริษัทประกันภัยต่อ และบริษัทให้บริการจัดการค่าสินไหมทดแทน โดยที่การดำเนินธุรกิจตามปกติของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตมีโอกาสต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ รวมถึงการใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างผู้ประกอบธุรกิจด้วยกันเองผ่านสัญญาต่าง ๆ เพื่อการประกอบธุรกิจร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็น สัญญาประกันชีวิต สัญญาแต่งตั้งนายหน้า สัญญาประกันภัยต่อ และสัญญาบริการจัดการค่าสินไหมทดแทน จึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าผู้ประกอบธุรกิจดังกล่าวข้างต้นมีสถานะเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล อันจะนำมาซึ่งหน้าที่และความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

5.2 ปัญหาการใช้การตีความกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต ในกรณี (1) บริษัทประกันชีวิตได้ข้อมูลส่วนบุคคลมาจากบริษัทหรือหน่วยงานที่เอาประกันภัยในการประกันภัยกลุ่ม (2) บริษัทประกันชีวิตได้ข้อมูลส่วนบุคคลมาจากนายหน้าประกันชีวิตในการทำประกันชีวิตผ่านนายหน้าประกันชีวิต และ (3) บริษัทประกันภัยต่อได้ข้อมูลส่วนบุคคลมาจากบริษัทประกันชีวิตในการทำสัญญาประกันภัยต่อ ซึ่งทั้งสามกรณีข้างต้น บริษัทประกันชีวิตและบริษัทประกันภัยต่อไม่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลมาจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง มีปัญหาว่าการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวเป็นการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนผู้เอาประกันภัยโดยถือว่าเป็นการได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทประกันภัยต่อ ภายใต้หมวด 2 ส่วนที่ 2 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 หรือจะถือว่าเป็นกรณีที่บริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทประกันภัยต่อได้รับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนผู้เอาประกันภัยมาจากการเปิดเผยของบุคคลอื่นตามมาตรา 27 วรรคสอง ภายใต้หมวด 2 ส่วนที่ 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ทั้งนี้ การใช้การตีความกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทประกันภัยต่อในกรณีข้างต้นว่าต้องด้วยบทบัญญัติในส่วนใด จะส่งผลต่อหน้าที่และความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติดังกล่าวที่แตกต่างกัน

5.3 ปัญหาเกี่ยวกับการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศในกรณีบริษัทประกันชีวิตส่งข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เอาประกันภัยไปยังบริษัทแม่ในต่างประเทศเพื่อพิจารณารับประกันภัย หรือส่งไปเพื่อเอาประกันภัยต่อกับบริษัทรับประกันภัยต่อต่างประเทศ และกรณีบริษัทประกันภัยต่อส่งข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อเอาประกันภัยต่อช่วงกับบริษัทรับประกันภัยต่อช่วงต่างประเทศ โดยที่มาตรา 28 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนดว่าประเทศปลายทางที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลนั้นจะต้องมีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอ (adequate level of protection) ตามหลักเกณฑ์การให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลประกาศกำหนด เพื่อเป็นหลักประกันว่าข้อมูลส่วนบุคคลจะได้รับความคุ้มครองจากประเทศผู้รับโอนข้อมูลส่วนบุคคล แต่เนื่องจากขณะนี้ (เดือนธันวาคม 2562) ยังไม่มีประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

บุคคลที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณามาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอของประเทศปลายทางที่รับข้อมูลส่วนบุคคล จึงเป็นปัญหาว่าผู้ประกอบการธุรกิจประกันชีวิตที่จำเป็นต้องส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศจึงไม่อาจทราบได้ว่าบริษัทแม่หรือบริษัทที่รับประกันภัยต่อในต่างประเทศนั้นถือว่าเป็นประเทศที่ถือว่ามีมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอหรือไม่

5.4 ปัญหาความไม่สมบูรณ์ของบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากบริษัทผู้ให้บริการจัดการค่าสินไหมทดแทนซึ่งได้รับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เอาประกันภัยมาจากบุคคลมีฐานะเป็นผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล บทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ยังไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตาม GDPR Article 28 ของสหภาพยุโรป โดยเฉพาะรายละเอียดข้อตกลงการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (data processing agreement) รวมทั้งข้อกำหนดห้ามผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลว่าจ้างผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลรายอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

5.5 ปัญหาความบกพร่องของบทบัญญัติเกี่ยวกับการขอความยินยอมที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องกระทำต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลและการให้ความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลต่อผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- (1) การขอความยินยอม: ต้องกระทำโดยชัดแจ้ง (มาตรา 19)
- (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป: ต้องได้รับความยินยอม (มาตรา 24)
- (3) การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว: ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง (มาตรา 26)
- (4) การใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหว : ต้องได้รับความยินยอม (มาตรา 27)

พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 กำหนดระดับของความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน คือ ความยินยอมอย่างธรรมดา (consent) และความยินยอมโดยชัดแจ้ง (explicit consent) โดยแยกตามกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล และการใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งแตกต่างจากบทบัญญัติเกี่ยวกับความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตาม GDPR ของสหภาพยุโรป โดยกำหนดใน Article 6(1)(a) สำหรับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปที่ต้องได้รับความยินยอมอย่างธรรมดา (consent)³⁷ และ Article 9(2)(a) สำหรับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความอ่อนไหวที่ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้ง (explicit consent)³⁸ ซึ่งเห็นได้ว่าระดับของความยินยอมแบ่งแยกตามประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลเท่านั้น ไม่ได้กำหนดแยกตามกระบวนการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยที่ GDPR ใช้คำว่า “การประมวลผล (processing)” ซึ่งครอบคลุมการดำเนินการต่าง ๆ ที่กระทำต่อข้อมูลส่วนบุคคล

5.6 ปัญหาความบกพร่องของบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการขอแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล (right to rectification) โดยมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 บัญญัติว่า “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องดำเนินการให้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สมบูรณ์ และไม่ก่อให้เกิดความ

³⁷ GDPR Article 6 Lawfulness of processing

1. Processing shall be lawful only if and to the extent that at least one of the following applies:
(a) the data subject has given consent to the processing of his or her personal data for one or more specific purposes;

³⁸ GDPR Article 9 Processing of special categories of personal data

2. Paragraph 1 shall not apply if one of the following applies:
(a) the data subject has given explicit consent to the processing of those personal data for one or more specified purposes, except where Union or Member State law provide that the prohibition referred to in paragraph 1 may not be lifted by the data subject;

เข้าใจผิด” ซึ่งหากตีความตามตัวอักษรเห็นได้ว่าบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะเป็นการกำหนดหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งที่มาตรา 35 อยู่ภายใต้หมวดว่าด้วยสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล บทบัญญัติดังกล่าวเป็นการสร้างภาระแก่ผู้ประกอบการประกันชีวิตมากเกินความจำเป็น เนื่องจากในธุรกิจประกันชีวิตสัญญาประกันชีวิตโดยส่วนมากมีลักษณะเป็นสัญญาระยะยาว บริษัทประกันชีวิตจะได้รับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เอาประกันภัยผ่านใบคำขอเอาประกันชีวิตในวันทำสัญญาเท่านั้น หากภายหลังข้อมูลส่วนบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงและไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นต่อการจ่ายผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยหรือค่าสินไหมทดแทน ผู้เอาประกันภัยก็ไม่จำเป็นต้องแจ้งต่อบริษัทประกันชีวิต ทั้งนี้ในเรื่องดังกล่าวตาม GDPR บัญญัติเป็นสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ที่สามารถขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลของตนให้ถูกต้องสมบูรณ์

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ประกอบกับกฎเกณฑ์ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป และปัญหาในทางปฏิบัติสำหรับการประกอบธุรกิจประกันชีวิตในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวม ใช้ และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในกระบวนการต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนมีบทสรุปและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สถานะตามกฎหมายของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต

เมื่อพิจารณาคำนิยามของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลและผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ประกอบกับการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เกี่ยวข้องในการประกอบธุรกิจประกันชีวิต ผู้เขียนพิจารณาสถานะตามกฎหมายของผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิต ได้ดังต่อไปนี้

- (ก) บริษัทประกันชีวิต เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- (ข) นายหน้าประกันชีวิต เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลร่วมกับบริษัทประกันชีวิต
- (ค) บริษัทประกันภัยต่อ เป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล
- (ง) บริษัทให้บริการจัดการค่าสินไหมทดแทน เป็นผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

2. ปัญหาการใช้ การตีความกฎหมายเกี่ยวกับการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้เขียนมีความเห็นว่าการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัทประกันชีวิตในสัญญาประกันภัยกลุ่มและการประกันชีวิตผ่านนายหน้าประกันชีวิต และของบริษัทประกันภัยต่อในสัญญาประกันภัยต่อ เป็นกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจประกันชีวิตได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลมาจากการเปิดเผยของบุคคลอื่นตามมาตรา 27 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ไม่ถือว่าเป็นการได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลที่เกิดจากการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลของบริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทประกันภัยต่อแต่อย่างใด โดยมีเหตุผลสนับสนุนความเห็นข้างต้น ดังต่อไปนี้

(ก) หลักการสำคัญของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลโดยตรง ทั้งยังมีหน้าที่ต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมเพื่อการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้หรือเปิดเผยก่อนหรือขณะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ซึ่งตามกรณีปัญหาบริษัทประกันชีวิตหรือบริษัทประกันภัยต่อไม่อยู่ในฐานะที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้โดยตรง และไม่สามารถแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมก่อนหรือขณะเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลได้

(ข) บุคคลหรือนิติบุคคลที่จะถือเป็น “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล” ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลตั้งแต่กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลก็ได้ ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลอาจเกี่ยวข้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล การใช้ข้อมูลส่วนบุคคล หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้

(ค) มาตรา 27 วรรคสอง บัญญัติเพียงว่า “บุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลมาจากการเปิดเผยตามวรรคหนึ่ง” ซึ่งบุคคลหรือนิติบุคคลในบทบัญญัตินี้ดังกล่าวอาจเป็นได้ทั้งผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลหรือผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบกับบทบัญญัติเกี่ยวกับโทษทางอาญาในมาตรา 79 ที่บัญญัติว่า “ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 27 วรรคหนึ่งหรือวรรคสอง” เป็นบทบัญญัติที่สนับสนุนว่าบุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา 27 วรรคสองอาจเป็นผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลก็ได้

3. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศ

เนื่องจากในขณะนี้ (เดือนธันวาคม 2562) ยังไม่มีประกาศของคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณามาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอของประเทศปลายทางที่รับข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้เกณฑ์การพิจารณาในเรื่องดังกล่าวมีมาตรฐานสอดคล้องกับกับกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ ผู้เขียนขอเสนอกรอบแนวทางในการพิจารณามาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เพียงพอตามแนวทางของสหภาพยุโรปดังต่อไปนี้

(ก) ประเทศปลายทางต้องมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งอาจเป็นกฎหมายเป็นการทั่วไปหรือเป็นรายภาคส่วน โดยสะท้อนหลักนิติธรรม หลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและสิทธิขั้นพื้นฐาน ตลอดจนการส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังต่างประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศ และการใช้บังคับได้ของสิทธิของเจ้าของข้อมูล

(ข) ประเทศปลายทางต้องมีองค์กรหรือหน่วยงานกำกับดูแลที่เป็นอิสระ ที่มีความรับผิดชอบในการบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศนั้น รวมถึงมีอำนาจในการช่วยเหลือหรือให้คำปรึกษาแก่เจ้าของข้อมูล ตลอดจนทำหน้าที่ร่วมมือกับหน่วยงานกำกับดูแลของประเทศอื่นๆ

(ค) ประเทศปลายทางต้องมีพันธกรณีระหว่างประเทศในการเข้าผูกพันตนที่มีผลบังคับผูกพันทางกฎหมายหรือการเข้าร่วมในระบบพหุภาคีหรือภูมิภาคในเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

4. ปัญหาความไม่สมบูรณ์ของบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล

เนื่องจากบริษัทผู้ให้บริการจัดการค่าสินไหมทดแทนมีฐานะเป็นผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปของประเทศไทยควรกำหนดหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ เพื่อให้สิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างครบถ้วน ผู้เขียนจึงเสนอให้เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลในมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ตามแนวทางของ GDPR Article 28 ดังต่อไปนี้

แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 40 วรรคสาม ดังต่อไปนี้

“มาตรา 40 วรรคสาม การดำเนินงานตามหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องจัดให้มีข้อตกลงระหว่างกัน เพื่อควบคุมการดำเนินงานตามหน้าที่ของผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ โดยข้อตกลงต้องกำหนดวัตถุประสงค์ ระยะเวลา และลักษณะของการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ชนิดหรือประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลและเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ข้อตกลงดังกล่าวอาจเป็นหนังสือหรือรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้”

เพิ่มบทบัญญัติมาตรา 40 วรรคห้า ดังต่อไปนี้

“มาตรา 40 วรรคห้า ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องไม่ว่าจ้างผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลรายอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล และในกรณีที่ได้รับอนุญาตแล้ว ผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลจะต้องแจ้งให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลทราบถึงการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับการเพิ่มหรือเปลี่ยนผู้ประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลรายอื่น เพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลมีโอกาสคัดค้านการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวด้วย”

5. ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล

เพื่อให้บทบัญญัติเกี่ยวกับการให้ความยินยอมของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปของประเทศไทยประสานสอดคล้องกัน ผู้เขียนเสนอให้แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 ดังต่อไปนี้

“มาตรา 27 ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล โดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามมาตรา 24

ห้ามมิให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อในลัทธิ ศาสนาหรือปรัชญา พฤติกรรมทางเพศ ประวัติอาชญากรรม ข้อมูลสุขภาพ ความพิการ ข้อมูลสหภาพแรงงาน ข้อมูลพันธุกรรม ข้อมูลชีวภาพ หรือข้อมูลอื่นใดซึ่งกระทบต่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในทำนองเดียวกันตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด โดยไม่ได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล เว้นแต่เป็นข้อมูลส่วนบุคคลที่เก็บรวบรวมได้โดยได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมโดยชัดแจ้งตามมาตรา 26

บุคคลหรือนิติบุคคลที่ได้รับข้อมูลส่วนบุคคลมาจากการเปิดเผยตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะต้องไม่ใช่หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งไว้กับผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลในการขอรับข้อมูลส่วนบุคคลนั้น

ในกรณีที่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมตามวรรคหนึ่ง หรือได้รับยกเว้นไม่ต้องขอความยินยอมโดยชัดแจ้งตามวรรคสอง ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องบันทึกการใช้หรือเปิดเผยนั้นไว้ในรายการตามมาตรา 39”

6. ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการขอแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง

เพื่อให้บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลในการขอแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง (right to rectification) ได้ถูกบัญญัติโดยชัดแจ้งในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไปของประเทศไทย และสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของสหภาพยุโรปซึ่งเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นสากล ผู้เขียนขอเสนอให้แก้ไขบทบัญญัติมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นข้อความดังต่อไปนี้

“มาตรา 35 เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีสิทธิที่จะขอให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนให้ถูกต้องหรือสมบูรณ์ หากข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวนั้นไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

เมื่อเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลมีคำขอตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลดำเนินการตามคำขอโดยไม่ชักช้า แต่ต้องไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอ”

บรรณานุกรม

หนังสือ

- คณาธิป ทองรวีวงศ์. กฎหมายเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2555.
- ชูเกียรติ ประมุขผล. หลักการประกันชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการประกันภัย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- นคร เสรีรักษ์. ความเป็นส่วนตัว : ความคิด ความรู้ ความจริง และพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พีเพรส, 2557
- นัฐวิชญ์ ขอบอิสระ. “สิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right of Privacy) เรื่องใกล้ตัวที่ยังขาดการวิพากษ์จากสังคม.” ใน หนังสือรวมบทความวิชาการเนื่องในโอกาส 65 ปี อาจารย์เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. จัดพิมพ์โดยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น. 216. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2557.

บทความ

- ชวิน อุณหภัทร. “ความเป็นส่วนตัวและการคุ้มครองจากการล่วงล้ำของรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา.” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 44. ฉบับที่ 4. (ธันวาคม 2558) : 972, 977.
- นนทวัชร นวตระกูลพิสุทธิ์. “สิทธิในความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลกับมาตรการคุ้มครองตาม ร่างพ.ร.บ. คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.” วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 43. ฉบับที่ 4. (ธันวาคม 2557) : 740.

วิทยานิพนธ์

- นฤมล ตีมีชัย. “กฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยต่อ.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อธิพร สิทธิธีร์รัตน์. “ปัญหากฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในบริบทอิเล็กทรอนิกส์.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.

BOOKS

- Christopher Kuner. European Data Privacy Law and Online Business. New York: Oxford University Press, 2003.
- Raymond Wacks. Privacy: A Very Short Introduction. New York: Oxford University Press, 2010.

ARTICLE

Daniel Rucker. “Development and Importance of the Data Protection Reform.” New European General Data Protection Regulation : A Practitioner's Guide : Ensuring Compliant Corporate Practice. ed. Daniel Rucker and Tobias Kugler. Munchen: C.H. Beck. (2018): 1 - 2.

Paul M. Schwartz. “The EU-U.S. Privacy Collision: A Turn to Institutions and Procedures” Harvard Law Review. (2013): 1967 - 1984.

Samuel D. Warren and Louis D. Brandeis. “The Right to Privacy.” Harvard Law Review. Vol.4. No.5. (Dec 15, 1890): 193.

THESIS

Vyara Gocheva. “Challenges for the Business when Complying with the General Data Protection Regulation.” Master’s Thesis Tilburg University, 2017.

Warin Asavaratana. “Protection of Mobile Application Users’ Personal Data.” Master’s Thesis. Laws. Thammasat University, 2014.